

K R A J I N S K Ý   Ú R A D   V   B R A T I S L A V E .

Čís. 5455/1042/1929/zem/23.

V Bratislave, 14./II.1929.

Predmet: Ochranné opatrenia proti povodňam a ľadovým zácpam.

Všetkým okresným úradom,
expoziturám okresných úradov a
úradom notárskym.

Krajinský úrad s poukazom na tujajší výnos zo dňa 5. februára 1929 č. 4837/1923-1929/Z. upozorňuje znova na veľké nebezpečie povodní, ktoré by mohlo zapríčiniť v prípade náhleho odmäku veľkého množstva snehu spadlého tohoto roku na celom území Slovenska a silnej ľadovej pokrývky všetkých riek a potokov. Hlavne prichádza v úvahu otázka ľadových zácp, ktorým treba všemožne čeliť a ich tvorenie prekažiť už v zrode, lebo môžu zapríčiniť veľké povodne a ťažké hospodárske škody, prípadne aj ztraty na ľudských životoch.

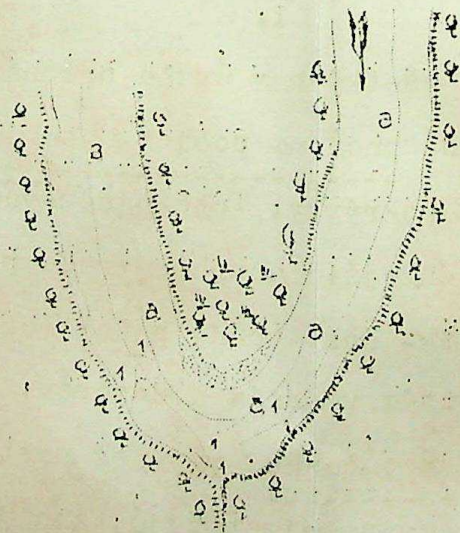
V tomto smere udeľujem tamojšiemu úradu tieto pokyny, ktoré treba bezodkladne vyplniť a dľa týchto sa riadiť:

I.

Na všetkých v úvahu prichádzajúcich tokoch treba previesť hneď na počiatku tania /odmäku/ nasekávanie ľadovej pokrývky. Toto nasekávanie musí byť vykonané čo najrýchlejšie a preto treba postaviť -ako náhle nastáva odmäk- dostatočný počet robotníkov do práce a to pod náležitým vedením a dozorom, dľa možnosti vo všetkých krajoch súčasne, prv než nastanú dážde, ktoré túto prácu nielen veľmi sťažujú, ale ju robia aj nebezpečnou.

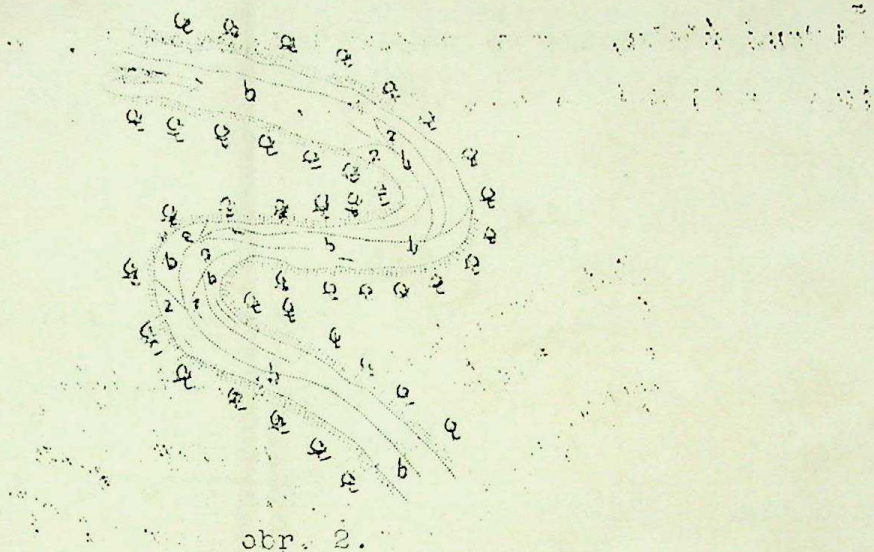
Spôsob nasekávania ľadu závisí v tom, že sa vysekajú do ľadovej vrstvy rýhy 30 - 40 cm široké v smere prúdu, avšak len do dvoch tretín hrúbky ľadu a to z tej príčiny, aby nebola preseknutá celá ľadová doska a tým sa zamedzilo vnikanie vody do rýh. Je totiž zo skúseností známe, že vnikla-li by voda a v týchto pri neskorších mrazoch, ktoré nastanú behom nasekávania, zamrzla, prevedená práca by mohla byť úplne zmarená a bolo by nutné vykonať ju znova. Toto nasekávanie je treba prevádzať týmto spôsobom:

1. V zátočinách alebo zákrutách riek, ako je na obrázku č. 1. vyznačené, vysekávajú sa rýhy v ľade podľa hoře uvedeného v celom rozsahu zakrývenia alebo záhybu riečneho v smere čiar 1 a ďalej z každej strany šikmo pô prúde naprieč rieky k rýhe vysekanej v prúdnicí v smere čiar 2, ponač tento smer zárezov pri nastalom rozšírení účinnok v prúdnicí viac udrží a tým lepšie k otvoreniu dráhy v tomto smere spolupôsobí. Máli taký riečny záliv značnú šírku, tu treba vysekať aspoň dve rýhy.

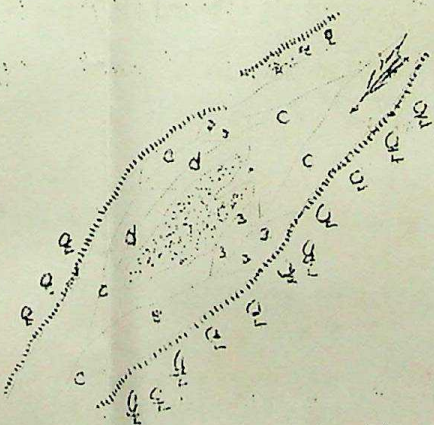
obr. 1.

2./ V riečnych serpentínach, ako je znázornené na obrázku 2., vysekávajú sa v ľade rýhy pozdĺžne a priečne v smeroch b a 2, ako sú naznačené tečkovanými čiarami podľa toho, ako to miestne riečne pomery vyžadujú.

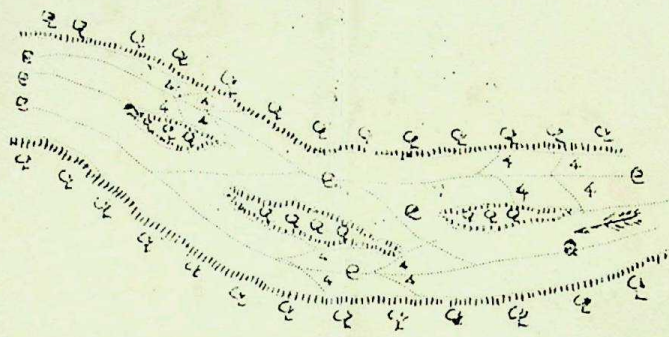
obr. 2.

3./ V riečnych miestach, ktoré vykazujú abnormálnu šírku, ako je naznačené v obrázku 3., prevádza sa na sekávanie ľadu pozdĺž koryta rieky v smere c, ďalej pozdĺž pieskových a štrkových nánosov vo smere d; priečne rýhy treba usporiadať najúčelnejšie vo smere čiar 3.

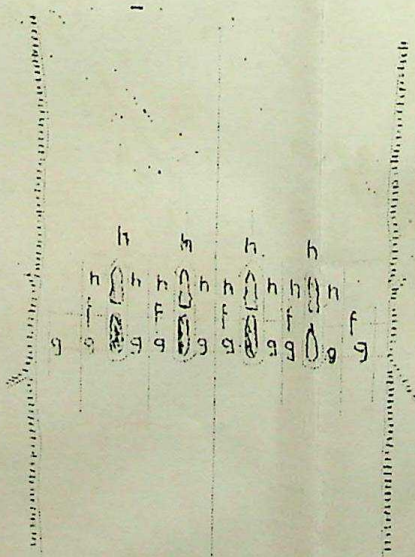
obr. 3.

4. V miestach, kde sú v rieke ostrovy, ako je znázornené na obrázku 4., musí sa prevádzať vysekávanie rýh medzi ostrovmi, ako je naznačené tečkovanými čiarami e, a po dĺžke jednotlivých riečnych ramien, má-li sa dosiahnuť účelu, aby sa odchod ľadu urýchlil. Priečne rýhy treba zakladať vo smere čiar 4.

obr. 4.

5. Pri mostoch, lávkach a ľadových kôžach /ľadoborce/ vyhovuje nasekávanie ľadu, prevádzali sa vysekávanie rýh tak, ako je vyznačené v obrázku 5., a to medzi otvormi mostnými vo smere tečkovaných čiar f okolo pilierov kamenných aj drevených /bariek/ podľa čiar g a okolo ľadových kôz podľa čiar h.

obr. 5.

6./ Kde prípadne ľadová vrstva nadobudla častejším polievaním za príčinou prechádzania nákladných povozov značnej hrúbky, je nutné vysekať viac rýh po dĺžke a jednu rýhu po celej šírke rieky vo smere bývalej jazdnej dráhy, aby ľad mohol byť ľahšie zlomený. Pre nasekávanie rýh v ľade osvedčily sa dosiaľ sekery ako jediné najpríhodnejšie náčinie.

Všetci mlynári, všetci majitelia vodných diel, majitelia drevených brlení a vôbec všetci súkromníci, nech su to už osoby jednotlivé, alebo právne a korporácie, ktorých diela ležia na rieke alebo v rieke a na potokoch, sú povinní nasekávať ľad podľa popísaného a predpísaného spôsobu na príslušné vyzvanie tamojšieho úradu alebo osôb, ktoré nad týmito prácami majú dozor, pretože tieto všetky zariadenia tvoria prirodzenú prekážku odchodu ľadov a usnaďujú nahromadenie sa ľadu a preto sú teda títo majitelia povinní prekážky odstraňovať.

V tomto smere poukazujem okresný úrad ako prvostupňovú vodopolicajnú vrchnosť na ustanovenie zák. článku XXIII./1885 a to §§-ov 149 až 155 a ukladám, aby postupovali čo najprísnejšie podľa týchto. Má-li však nasekávanie ľadu mať všeobecný očakávaný úspech a nemajú-li byť ztratené vynaložené náklady a pracovné sily tu musí nasekávanie:

1./ byť prevedené pokiaľ možné za súčasnej činnosti všetkých k tomu povolaných pracovných síl,

2./ nesmie sa omedziť len na stavby /mosty, lávky a pod./ na riekach a na zvlášť ohrozené miesta, ale musí sa vzťahovať pokiaľ možné na celý rozsah splavných riek pre lode a vory, na všetky trate riek a tokov ne-splavných pri ich vyústení i vyššie.

II.

Ohľadom ušinenia príslušných predbežných opatrení ukladá sa okresným úradom, aby nariadily notárskym úradom previesť nasledujúce prípravy, ktoré ovšem dľa miestnych a zvláštnych pomerov v jednotlivých okresoch treba prispôbiť a prípadne doplniť:

1./ Každá obec, ktorá leží pri niektorom vodnom toku, nech zavedie z občanov za prípadného použitia organizovaných hasičských sborov až do odvolania okresným úradom strážnu službu pozdĺž brehu vodných tokov. tieto strážne jednotky sú povinné podávať zprávy o každom pozorovanom zjave, ktorý môže mať vliv na nebezpečie povodne. Hlásenie podáva každá strážna jednotka starostovi obce /:prípadne notárskemu úradu:/, ktorý sa postará o potrebné opatrenie cieľom možného nebezpečia a ihneď podá tak o zjave, ako aj o ušinenom opatrení menovaný orgán zpravu, akoukoľvek možnou najrýchlejšou cestou /:spoľahlivým poslom, telegramom, telefonom a to buď poštovým alebo železničným:/ príslušnému svojmu okresnému úradu. V prípade, že by tento pozorovaný zjav mohol zapríčiniť nebezpečie povodne pre iné nižšie ležiace obce, obecný starosta /:notársky úrad:/, je povinný upovedomiť čo najrýchlejšie použitím niektorého zo spomenutých prostriedkov v hroziacom nebezpečí povodne nižšie ležiace obce, ktoré zpravu túto spreprestredkujú ďalším nižším obciam, ktoré o tom neboli ešte upovedomené.

Obce, v ktorých sú na tokoch vodočetné stanice správanané hydrografickým oddelením krajinského úradu, uložia pozorovateľom týchto staníc, aby podávali príslušnému notárskemu úradu zprávy dľa tejto vzorky:

" Tok . . . . .
Vodočtovná stanica v . . . . .
Vodný stav pred obľavou /odmákom/ . . . . . cm
 . . . . . dňa . . . . . o . . . . . hodine . . . . . cm /stúpa/
 . . . . . dňa . . . . . o . . . . . hodine, ... cm /atoj/
silná /:slabá:/ ľadová zápra vo vzdialenosti . . . . . km
nad /:pod:/ vodočtom.

Voda tčie po lúkach, ľady strhly most, atď."

Zprávy tieto predložia notárske úrady príslušnému okresnému úradu najrýchlejšou cestou v prípade, že by toho verejný záujem vyžadoval.

Okresný úrad, akonáhle dostane zprávu, učiní potrebné opatrenie v obvode jeho pôsobnosti a upovedomí o kroziacom nebezpečí ostatné po vodotoku nižšie ležiace okresné úrady.

Okresné úrady sú povinné podávať situčné zprávy krajinskému úradu v Bratislave, oddeleniu 51, /:hydrografické oddelenie:/ Štefániková ulica, č. 41, telefon č. 1066, kde bude úradovať tiež výbor povodňovej komisie krajinského úradu. Tento výbor povodňovej komisie bude dávať okresným úradom a prípadne notárskym úradom aj iným zainteresovaným v prípadnej súrne potreby alebo pockých príslušné informácie a akonáhle nastane toho potreba, bude úradovať permanentne.

2./ Notárske úrady sa ihneď postarajú o to, aby všetky hosišské skory byly stále v pohotovosti a maly pro prípad povodne pripravene potrebné ráradie /:laná, káky, robríky, ločky a pod.:/

3./ Obec, ktoré ložia pri vodných tokoch a ktoré sú pravidelne povodňami chrožované, musia si ihneď zadovážiť a v dobrom stave udržiavať širokú ločku, alebo

pramicu, alebo dobre zhotovený vor /plť/ opatrený dosta-
točným počtom vesiel, hákov, povrazov a pod.

4./ Doporučuje sa, aby pre ten prípad, že
by zácpa ľadov alebo povodň prišla v noci, bol v obci pri-
pravený dostatočný počet lúčov dobre proti vetru ochránených
pochodien /fakle/, lucerien a pod.

5./ Obyvateľov bývajúcich na samotách po-
vodňou obvyčajne ohražovaných treba dôrazne upozorniť na
ich bedlivosť v ôči povodni s tým, aby predovšetkým sami
počítali na svoju ochranu a záchranu.

6./ Samaritské stráže v obciach ležiacich
v inundačných územiach riek a potokov je potrebné tiež
riadne upovedomiť o možnosti nebezpečia s tým, aby drža-
ly pohotovostné služby spolu s hasičstvom.

7./ Prevádzanie dozoru nad riadnym zachó-
vávaním okresnými úradmi daných pokynov nech je okrem no-
társkeho úradu a obecného starostu poverený ešte jeden člen
obecnej rady a v prípade širšieho obvodu obce aj druhí jej
členovia. Títo sú povinní presvedčovať sa o stave vody, ľa-
dov, brehov a v prípade púšťania ľadov o tom, či sa nekúpia
na jednom mieste a nehatia tak riadny odtok vody a o ziste-
ní podozrení ihneď zprávu obecnému starostovi /notárskemu úra-
du/ cieľom ďalšieho opatrenia.

8./ Okresní náčelníci nech uložia všetkým
četníckym staniciam, aby pri ich služobných pochôdkach prí-
sné kontrolovali, či tieto dané pokyny sú presne vykonávané
a aby četnícke stanice podávaly o tom okresným úradom prí-
slušné hlásenia.

9./ Pri prípadnom použití pracovných síl
z radov občianstva pre odstraňovanie ľadových zácp, alebo
pre zachraňovacie práce pri povodniach, upozorňuje sa na §
142, zák. čl. XL. z roku 1879, ktorý zneje:

"Kto neuposlúchne vyzvaníu úradu, aby v prípade nebezpečia požiaru alebo povodne zúčastnil sa na odstránení, poťažne zamedzení hrozíaceho verejného alebo všeobecného nebezpečia poskytnutím pracovných síl svojích domácich zamestnancov, slúžobných, ďalej poskytnutím vlastných povozov, plavidiel alebo pre ochranu potrebných iných nástrojov, taktiež zápražných koní a dobytka dočasne pre použitie úradu, jestliže nie je hatený v tom závažnými okolnosťami: má byť pokutovaný peňažnou pokutou až do výšky 100 zlatých.

Kto však v týchto prípadoch odhovára iných od poskytnutia pomoci: trestá sa zatknutím až do 8 dní a peňažnou pokutou až do 200 zlatých."

Okresným náčelníkom sa ukladá, aby ustanovenia tohto §-u prísne používali a aby tiež uložili četníckym stanicám jeho exekvovanie do dôsledku podľa ich slúžobných predpisov.-

III.

Pre prípadné vyslanie pomocných vojenských asistencií, pre spoluúčasť pošt a železníc boly sjednané predbežne nasledujúce smernice, podľa ktorých sa treba okresným úradom riadiť:

A.

Vyslanie vojenskej pomocnej asistencie pre účele povodňovej ochrany možno sa dožadovať len vtedy, keď civilné obyvateľstvo nevládze na riadne a rýchle prevádzanie ochranných opatrení a prác, pre lokalizovanie a obmedzenie zátopy pri evakuácii ohrozovaného územia povodňou a pri uvoľňovaní ľadových zácp. Okresný úrad žiada pravidelne o vyslanie pomocnej vojenskej asistencie u toho veliteľstva divízie, v obvode ktorej sa okresný úrad nachádza. V neodkladných prí-

pádoch a v páde nebezpečia z opozdenia žiada okresný náčelník telegrafične alebo telefonične priamo u najbližšieho vojenského oddielu o vyslanie vojenskej pomocnej asistencie, ale túto telegrafičnú alebo telefoničnú žiadosť musí ihneď sledovať písomná žiadosť na divíziu. Vo zvláštnych prípadoch, keď toho charakter ochranej povodňovej služby vyžaduje a je potrebné vyslanie ženijného útvaru so zvláštnym výstrojom, predostiera okresný náčelník žiadosť priamo príslušnému zemskému vojenskému veliteľstvu a to písomne, telegrafične, alebo telefonične s dodatočným zaslaním žiadosti písomnej

Žiadosť vo všetkých prípadoch musí obsahovať:

- a./ stručný, ale výstižný popis situácie,
- b./ približnú dobu, pre ktorú bude asistencia potrebná,
- c./ úkoll asistencie,
- d./ približný rozsah prác, ktoré má asistencia previesť a približný počet mužstva s návrhom ich odbornej spôsobilosti,
- e./ miesto pôsobnosti asistencie s presným udaním železničnej stanice, kde má vojenská asistencia vystúpiť. V prípade dopravy autami udá sa najbližšie miesto pri úseku alebo objekte, pre ktorého ochranu bola asistencia vyžiadaná a ktorú možno autami dosiahnuť.
- f./ Zvláštné požiadavky ohľadom výstroja a potrebného materiálu po technickej stránke, ktoré má vojenská asistencia doviezť sebou.
- g./ či sa má vojenský oddiel zásobiť trhacími látkami a v akom približnom množstve,
- h./ či bude postarané o ubytovanie asistencie a

i./ prípadne meno sáborného orgánu povedňovej obrany, ktorý bude inštruovať veliteľa vojenského oddielu o prevádzaní ochranných prác.

Obec, pre ktorú je ochrana žiadaná, má sa dľa možnosti postarať ešte pred príchodom vojenskej pomocnej asistencie o jej ubytovanie okrem toho prípadu, že sa ochranné práce prevádzajú v bezprostrednej blízkosti posádky.

Doprava pomocnej vojenskej asistencie na miesto pôsobenia prevádza sa spôsobom čo najrýchlejším a to železnicou, nákladnými autami, má-li ich príslušný vojenský útvar k dispozícii, alebo keď si vyžiada od veliteľstva divízie alebo zemského vojenského veliteľstva, záložným autobusom najbližšej štátnej poštovej autobusovej stanice, poprípade súkromnými autami, ktoré opatrí príslušný okresný úrad alebo obec. Pri doprave po železnici na výstupnej stanici, pri doprave autami na miesto, ktoré je možné týmito dosiahnuť a ktoré bolo v žiadosti označené, očakáva pomocnú vojenskú asistenciu úradník okresného úradu, prípadne vedúci notár, /:starosta:/ a informuje veliteľa o situácii povodne, odovzdá súčasne veliteľovi potrebný počet civilných povozov a dľa potreby aj civilné robotníctvo. S civilným robotníctvom prideleným vojenskej asistencii disponuje tiež veliteľ vojenskej asistencie cieľom jednotného vedenia prevádzaných prác.

V páde potreby o z b r o j e n e j vojenskej asistencie pre zesilnenie četníctva vyžiada si túto ozbrojenú asistenciu okresný úrad obdobcou cestou, v prípade však nebezpečia z opozdenia priamo u najbližšej vojenskej posádky dľa platných predpisov.

Podľa článku č. 27 telegrafného tarifu platného od 1. XI. 1926. vydaného na základe zákona o telegrafoch zo dňa 23. marca 1923, č. 60 Sb. zák. a nariad. z r. 1923 doprava telegramov, pokiaľ sa vzťahujú na hlásenie nebezpečia povodní na ochranné práce a opatrenia proti zátopám, da - je sa čl. telegrafnými úradmi bezplatne. Telegramy, ktorých účelom je upozorniť na hroziace nebezpečenstvo povodní, ľadových zácp a podobne, môže podávať ktokoľvek. Telegrafné a telefónne úrady sú povinné v sídlach okresných úradov, v sídlach regulačných družstiev a v miestach v území ohrozenom povodňou, pre ktoré to bude výslovne okresnými úradmi žiadané, konať nepretržitú dennú a nočnú službu. Akonáhle prestane príčina týchto mimoriadnych opatrení, okresný náčelník odvolá u dotyčných telegr. a telefon. úradov nepretržitú dennú a nočnú službu.

Poštové autobusové stanice sú povinné na písomnú, telegrafickú alebo telefónickú žiadosť okresného náčelníka poskytnúť pre dopravu pomocných vojenských asistencií alebo ochranných civilných oddielov a aj ich výzbroje záložný autobus, pokiaľ je k dispozícii.

C./

V prípade zátop veľkými vodami starajú sa železničné podniky o ochranu železničného telesa, objektov a iných k prevozu potrebných stavieb aj všetkého železničného majetku samy. V záujme obmedzenia alebo zastavenia šíriacej sa zátopy môžu byť železničné podniky pojaté do rámca obranných prostriedkov len vtedy, keď to je nevyhnutelne potrebné. V prípade nebezpečia zátopy dopravuje železničná správa po železnici:

1./ Pracovné oddiely k chrežonému miestu v najnižšej vozňovej triede zdarma bez chýadu na vzdialenosť. Pri zpiatočnej doprave počíta sa polovičné normálne jazdné.

2./ Hmoty a náradie potrebné k prevádzaniu povodňových obranných prác k ohrozenému miestu zdarma bez ohľadu na vzdialenosť. Pri zpiatočnej doprave poskytuje železničná správa 50 %-nú sľavu na dovoznom.

V prípade nebezpečia povodne oznámi okresný úrad, v ktorom okruhu pôsobnosti nebezpečie povodne nastalo, príslušnému riaditeľstvu železníc najkratším spôsobom nutnosť dopravy pomocných oddielov vojenskej asistencie a materiálu. Riaditeľstvo železníc to sdolí všetkým staničným úradom na tratiach, ktoré prichádzajú do povahy a nariadí, aby staničné úrady na písomné, telegrafické alebo telefoničné požiadanie so strany orgánov verejnej správy pri povodňách účinkujúcich zaviedly zľavnenú dopravu. V neodkladných prípadoch zavedenia dopravy pri snížených sadzbách u staničných úradov môže okresný úrad žiadať to bez predbežného upovedomenia riaditeľstva železníc, ale je povinný o prevedenom opatrení upovedomiť súčasne dodatočne riaditeľstvo železníc.

Železničná správa dopravuje pracovné oddiele, vojenské asistencie, hmoty a náradie určené pre obranné práce čo najrýchlejšie. Preto keď obdrží upovedomenie o nebezpečí zátopy, prevedie všetky prípravy, aby potrebné prípadné vozne boli pohotove, prevozné úrady a staničné úrady vyhovujú okresným úradom ihneď vo veciach pracovných pomocných oddielov a dopravy hmôt.

Staničné železničné úrady prijímajú v dobe povodňového nebezpečia v úradných hodinách telegramy podávané vo veciach povodňovej ochrany všetkými orgány verejnej služby a pripúšťajú na služobnom telefone telefoničné rozhovory, pokiaľ to pripúšťa nerušený chod dopravy železničnej.

Pokiaľ sa týka povodňovej obrany pri regulačných a zátopových družstvách, vydávajú sa zvláštne predpisy.

cieľom nutného prehľadu, čo bolo vo veci príprav na ochranu proti ľadovým zácpam a povodňiam učené, ukladá sa, aby

1./ okolní notári hlásili podrobne najneskoršie do 20. februára svojim okresným úradom prevedené opatrenia so-
stavené podľa jednotlivých obcí,

2./ aby okresné úrady hlásily najneskoršie do 25. februára, akým spôsobom bolo v jednotlivých okresoch obsahu tohoto nariadenia vyhovene. Termíny treba bezpodmienečne pod osobnou zodpovednosťou dodržať.

S ohľadom na súrnosť veci zasiela krajinový úrad výnos všetkým notárskym úradom priamo.-

Za krajinového prezidenta:

